

N:o 42.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående tillägg till lagen angående skydd mot yrkesfara den 10 maj 1889; gifven Stockholms slott den 22 mars 1895.

Under åberopande af bilagda utdrag af protokollet öfver civil-ärenden för denna dag vill Kongl. Maj:t härmed inhemta Riksdagens yttrande öfver bifogade förslag till förordning angående tillägg till lagen angående skydd mot yrkesfara den 10 maj 1889.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

V. L. Groll.

Förslag

till förordning angående tillägg till lagen angående skydd
mot yrkesfara den 10 maj 1889.

Härigenom förordnas att lagen angående skydd mot yrkesfara den
10 maj 1889 skall erhålla följande tillägg:

13 §.

Hvad i denna lag stadgas skall ock gälla om sådan i 1 § omnämnd
industriell rörelse, som af staten eller kommun idkas, ändå att rörelsen
icke idkas såsom näring; dock att stadgandet i andra punkten af andra
stycket i 6 § samt föreskrifterna i 8, 9, 10 och 12 §§ icke skola ega
tillämpning å dylik rörelse, som af staten idkas, utan skola i stället i
afseende å sådan rörelse gälla följande bestämmelser:

a) Derest af arbetsföreståndare gjord framställning i det afseende,
hvarom nämnes i andra stycket af 6 §, icke af yrkesinspektören god-
kännes, varde frågan af denne hänskjuten till Kongl. Maj:ts pröfning.

b) Der yrkesinspektör anser viss anordning i de afseenden, hvarom
i 2 § stadgas, böra vidtagas, och sådan anordning icke, efter tillsägelse
till arbetsföreståndaren, genomföres, skall yrkesinspektören derom göra
anmälan hos den myndighet, hvilken öfver rörelsen har öfverinseende,
hvarefter denna myndighet har att, efter omständigheterna, antingen
vidtaga åtgärder för anordningens genomförande eller ock underställa
ärendet Kongl. Maj:ts pröfning.

Hvad sålunda stadgats träder i kraft den

---

*Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans Maj:ts
Konungen i Statsrådet å Stockholms slott den 22 mars
1895.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve LEWENHAUPT,
Statsråden: friherre ÅKERHIELM,
ÖSTERGREN,
GROLL,
WIKBLAD,
GILLJAM,
friherre RAPPE,
CHRISTERSON och
WERSÅLL.

1:o.

Efter gemensam beredning med cheferne för justitie-, landtförsvars-, sjöförsvars-, finans- och ecklesiastikdepartementen anförde chefen för civildepartementet statsrådet Groll i underdånighet:

Uti underdånig skrifvelse den 10 maj 1894 har Riksdagen anført att de författningsförslag i ämnet, hvilka föregått lagen angående skydd mot yrkesfara den 10 maj 1889, enligt Riksdagens åsigt utan tvifvel afsett att bereda tillämpning för de ifrågasatta skyddsföreskrifterna jemväl å industriel rörelse, som för statens eller kommuns räkning bedrefves, så att äfven sådan rörelse skulle vara underkastad inspektion. För rigtigheten af denna uppfattning talade otvetydigt såväl sjelfva affattningen af de bestämmelser rörande den ifrågasatta författnings

tillämpningsområde, som innehölles i första paragrafen af Eders Kongl. Maj:ts till 1889 års Riksdag aflåtna förslag i ämnet, som åtskilliga under ärendets beredning gjorda uttalanden. Likaledes saknades, enligt Riksdagens förmenande, hvarje anledning till antagande att den förändring i hufvudsakligen redaktionelt syfte, som nämnda paragraf i Eders Kongl. Maj:ts förslag undergått vid förslaget behandling af lagutskottet vid 1889 års riksdag, och hvilken förändring af såväl Riksdagen som Eders Kongl. Maj:t godkänts, skulle afsett att från det för lagen utstakade tillämpningsområde utesluta företag, der staten eller kommun uppträdde såsom arbetsgifvare. Att, på sätt inom Riksdagen anförts, tvekan härutinnan kunnat uppstå måste Riksdagen emellertid finna förklarligt i betraktande deraf att gällande lag i ämnet uttryckligen angåfve sig afse allenast sådana i lagens första paragraf uppräknade industriella yrken, hvilka bedrefves såsom näring. För att undanröja denna tveksamhet syntes ett tillägg till förevarande lag vara erforderligt; och Riksdagen ansåge sig följaktligen böra hemställa att Eders Kongl. Maj:t ville framlägga förslag om tillägg till lagen angående skydd mot yrkesfara den 10 maj 1889 i syfte att bestämmelserna i samma lag måtte förklaras i tillämpliga delar gälla jemväl för industriell rörelse, som för statens eller kommuns räkning idkades, ändå att idkandet icke skedde såsom näring.

Till följd af härå erhållen nådig remiss har *kommerskollegium* med eget underdånigt utlåtande af den 21 augusti 1894 öfverlemnadt infortrade yttranden i ämnet från dåvarande yrkesinspektörerna i riket, hvilka uttalat sig för ett tillägg till förenämnda lag i det af Riksdagen angifna syfte. För egen del har kommerskollegium anfördt att, med den affattning 1 § af lagen den 10 maj 1889 angående skydd mot yrkesfara erhållit, finge sådana industriella rörelser, som bedrefves för statens eller kommuns räkning, anses i allmänhet undantagna från lagens tillämpningsområde, men att detta förhållande emellertid, på sätt Riksdagen framhållit, näppeligen varit vid lagens stiftande afsedt. Och då det syntes lämpligt att bestämmelserna uti ifrågavarande lag iakttoges äfven hvad beträffade de i lagens 1 § omförmälda industriella rörelser, som för statens eller kommuns räkning bedrefves, samt med hänsyn till dessa rörelsens väl jemförelsevis ringa antal något i nämnvärd mån hämmande inflytande å yrkesinspektörernes verksamhet i öfrigt icke syntes vara att befara deraf att bestämmelserna i lagen angående skydd mot yrkesfara blifve gällande jemväl i afseende å sistnämnda industriella rörelser, helst yrkesinspektionens arbetskrafter komme att från och med år 1895 icke oväsentligt ökas, funne kolle-

gium sig icke hafva något att erinra mot den ifrågasatta utsträckningen af lagens tillämpningsområde. Kollegium förbisåge visserligen icke att, derest bestämmelserna i lagen angående skydd mot yrkesfara vunne tillämpning äfven beträffande för statens eller kommuns räkning bedrifna industriella rörelser, sådana fall kunde inträffa, som att af två arbetsställen, å hvilka arbetet bedrefves ungefärligen på enahanda sätt och i lika omfattning, samt der behofvet af skydd för arbetarne sålunda måste anses i samma grad förefinnas, det ena arbetsstället, der staten eller kommun vore arbetsgivare, blefve underkastadt yrkesinspektionen, men deremot icke det andra, der arbetet bedrefves af enskilde, ehuru icke såsom näring; men då äfven under nuvarande förhållanden liknande fall kunde inträffa, der tillämpningen af ifrågavarande lag blefve beroende af huruvida arbetet bedrefves såsom näring eller ej, ansåge kollegium sig icke med anledning af den nådiga remissen böra ifrågasätta någon utvidgning af lagens tillämpningsområde beträffande andra än för statens eller kommuns räkning bedrifna industriella rörelser. Kollegium hölle vidare före, dels att vid meddelande af föreskrift derom att lagen angående skydd mot yrkesfara skulle ega tillämpning jemväl beträffande industriella rörelser, som för statens eller kommuns räkning bedrefves, undantag för vissa af samma lags bestämmelser, på den grund att de icke skulle vara i hvarje fall tillämpliga uti ifrågavarande hänseende, icke syntes erforderligt, dels ock att den ifrågasatta utsträckningen af lagens tillämpningsområde lämpligast borde erhålla formen af ett tillägg till lagen och sålunda icke ske genom ändring af någon af lagens särskilda paragrafer.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, har kollegium tillstyrkt att genom en författning om tillägg till lagen den 10 maj 1889 angående skydd mot yrkesfara måtte förordnas att bestämmelserna i nämnda lag skulle vara tillämpliga jemväl beträffande deri afsedda industriella rörelser, som idkades för statens eller kommuns räkning, ändå att idkandet icke skedde såsom näring.

Vidare hafva infortrade underdåniga utlåtanden i ärendet afgifvits af fångvårdsstyrelsen, arméförvaltningen, marinförvaltningen, jernvägsstyrelsen, telegrafstyrelsen och myntdirektören, hvarjemte fullmäktige i riksbanken, hvilka lemnats tillfälle att afgifva yttrande i ärendet såvidt anginge den industriella rörelse, som af Sveriges riksbank idkades, tillika inkommit med utlåtande.

Dervid har *fångvårdsstyrelsen* i afseende å den gren af statsförvaltningen, som står under styrelsens öfverinseende, anfördt att, långt ifrån att vilja fritaga staten från skyldighet att i fråga om industriella

företag, der staten vore arbetsgifvare, vidtaga sådana i lagen angående skydd mot yrkesfara den 10 maj 1889 föreskrifna anordningar, som med hänsyn till arbetets beskaffenhet vore nödiga för att skydda deri anstälde arbetares lif och helse, vore styrelsen tvärtom af den mening att staten härutinnan borde tjena de enskilde arbetsgifvarne som föredöme och att det alltså vore statens pligt att, äfven utan särskilda lagbud, bereda dylikt skydd åt den personal, som vid dess verkstäder och arbetsställen sysselsattes. I enlighet med denna åskådning hade ock styrelsen, allt sedan nämnda lag trädde i kraft, funnit sig böra i de mellan styrelsen och enskilde arbetsentreprenörer ingångna, af Eders Kongl. Maj:t i nåder fastställda kontrakt om fångars sysselsättande intaga uttrycklig bestämmelse derom att entreprenören vore skyldig vidtaga de anordningar och i öfrigt ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som i samma lag funnes gifna; och hade styrelsen vid sådant förhållande ingenting att invända mot, om ett så beskaffadt tillvägående skulle varda för likartade fall uti omförmälda lag genom bestämd föreskrift till iakttagande anbefaldt.

Hvad deremot anginge — anför styrelsen vidare — yrkesinspektörernes ställning till statens industriella verk och inrättningar, syntes frågan derom vara af ganska vexlande beskaffenhet. Å ena sidan borde det visserligen betraktas som en fördel för staten att kunna begagna sig af desse inspektörers råd och anvisningar, der så pröfvades lämpligt; och erfarenheten hade ock visat att vissa af statens inrättningar sjelfva påkallat ett sådant biträde. Men å andra sidan syntes det vara hvarken nödigt eller nyttigt att genom ett direkt lagstadgande ovilkorligen binda staten vid en inspektion af den beskaffenhet, som i lagen angående skydd mot yrkesfara afsåges. Den kontroll, som härigenom skulle vinnas, borde ej vara nödig i fråga om statens inrättningar, vid hvilka i allmänhet funnes tillgång på sakkunnige befattningshafvande med en teknisk utbildning, fullt jemförlig med den, som af yrkesinspektör fordrades; och beträffande särskildt det förvaltningsområde, som stode under styrelsens ledning, tillåte sig styrelsen erinra att fångvårdsanstalterna vore anordnade enligt af Eders Kongl. Maj:t pröfvade och fastställda förslag samt att hvarje vigtigare fråga om ändring eller utvidgning af redan fastställda anordningar underställdes Eders Kongl. Maj:ts pröfning; att mera omfattande aftal med enskilde entreprenörer om fångars sysselsättande ej inginges utan Eders Kongl. Maj:ts nådiga fastställelse; och att i nådiga instruktionen den 22 november 1877 till styrelsens biträde vore anvisade dels en arkitekt för tillsyn å fångvårdens byggnader och behandlingen af förekommande byggnadsären-

den, dels ock en läkare i och för frågor rörande helsovården, hvarjemet vid alla fångvårdsanstalter funnes anstälde särskilda läkare och vid de större fängelserna jemväl arbetsföreståndare. Vidare ville styrelsen erinra om de vid fängelserna årligen återkommande inspektioner af styrelsens ordförande och ledamöter, af Eders Kongl. Maj:ts justitiekansler och Riksdagens justitieombudsman samt om de besigtningar, som, för utrönande af hvarje fängelses behof af byggnads- och underhållsarbeten, årligen af sakkunnige män förrättades och i sin ordning låge till grund för påföljande års af Eders Kongl. Maj:t fastställda stater. Härvid ansåge sig styrelsen ock böra framhålla, hurusom styrelsen, på det fängelsernas behof måtte vid dessa årliga besigtningar underkastas allsidig pröfning, meddelat förståndigande för vederbörande läkare att, derest han ansåge något dylikt byggnadsarbete vara af nöden i sanitärt syfte, derom vid besigtningen göra anmälan, äfvensom styrelsen tillsett att till sagda besigtningar jemväl kallades personer med den kvalifikation, som i brandordning förutsattes för deltagare i brandsyn.

Vid nu anförda förhållande och då det icke torde kunna visas att yrkesinspektörs ingripande skulle utgöra någon garanti för att statens intressen bättre tillgodosåges än hvad nu vore fallet, måste styrelsen anse sådan inspektion öfver de inom fängelserna förekommande arbetsföretag icke vara af behofvet påkallad.

Ett dylikt ingripande i statens förvaltning syntes ock styrelsen, åtminstone i hvad anginge fångvården, kunna medföra ganska väsentliga olägenheter. Om det redan i allmänhet torde få anses obestridligt att främmande viljor ej utan stor risk för det helas bestånd kunde införas i en ordnad administration, finge detta i fråga om en förvaltning af den inom sig slutna beskaffenhet som rikets fångvård anses än farligare. Visserligen vore det sannt att en del fångar användes i industriellt arbete, men detta arbete syntes, på grund af sin särskilda egenskap af ådömdt straff, svårigen kunna göras beroende af en yrkesinspektörs fria förfoganden, utan att hufvudändamålet med samma arbete måste löpa fara att förryckas.

Allra minst kunde styrelsen finna lämpligt att fängelsearbetet skulle blifva föremål för bestämmanden af helsovårds- och kommunalnämnder, provinsial-, stads- eller distriktsläkare, hvilka befattningshafvande dock enligt lagens 5 § kunde af yrkesinspektör påkallas såsom biträde vid inspektionen, eller att sådan inspektör skulle vara befogad att, der han så kunde finna nödigt, mot fängelseadministrationen anlita polismyndighets hjälp. Styrelsen hade någon erfarenhet af de kraf, hvilka kommunala myndigheter ansåge sig oförhindrade att uppställa, der gäldan-

det af dermed förenade utgifter åläge staten; och jemväl i fråga om yrkesinspektörs ingripande hade i ett särskildt fall samma erfarenhet upprepats. Det måste emellertid vara oformligt att, då gränserna för tillåtna utgifter af Eders Kongl. Maj:t med hänsyn till befintliga tillgångar för en förvaltningsgren bestämdes, yrkesinspektör och kommunala myndigheter vunne bemyndigande att föreskrifva utgifter, hvilka icke kunde göras, utan att afsedd jemnvigt i förvaltningens ekonomi blefve mer eller mindre störd.

Hvad anginge den i lagens 8 § inspektören medgifna rätt att i vissa fall mot yrkesidkare begära Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes föreläggande eller förbud samt lagens bestämmelser om böter, om allmän åklagares åtalsrätt m. m., ansåge sig styrelsen ej behöfva framlägga de af Riksdagen delvis redan beaktade skäl, som talade mot dessa stadgandens tillämplighet å statens tjenstemän. I motsats till kommerskollegium ville emellertid styrelsen framhålla nödvändigheten deraf att, i händelse lagen komme att få den utsträckta tillämpning, Riksdagen åsyftat, bestämmelser, sådana som de ofvan anmärkta, uttryckligen på antydt sätt begränsades.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, funne styrelsen sig ej ega anledning tillstyrka ett tillägg till lagen angående skydd mot yrkesfara af den beskaffenhet, Riksdagen i sin skrifvelse föreslagit. Om det oaktadt Eders Kongl. Maj:t skulle finna godt framlägga ett lagförslag i den föreslagna riktningen och hvarje statens fångvårdsanstalt dermed ock, på grund af deruti bedrifvet arbete, blefve stäld under inspektion af yrkesinspektörer, för hvilkas eniga uppfattning af likartade förhållanden i olika fängelser ingen säkerhet syntes gifvas, tillåte sig styrelsen, för att det oaktadt nödig likformighet i möjlig mån måtte kunna inom fångvårdsanstalterna tillvaratagas, i underdånighet hemställa det täcktes Eders Kongl. Maj:t vid affattningen häraf bestämma att yrkesinspektörs myndighet gent mot statens industriella verk och inrättningar begränsades derhän att han i sin verksamhet ej egde anlita annat biträde än de vid inrättningen anställde befattningshafvande; att, der anmärkning vid inspektion förekommit, yrkesinspektören hade att härom göra anmälan hos det centrala embetsverk, hvarunder inrättningen lydde; samt att, i händelse nämnda myndighet skulle finna sådan anmälan ej föranleda åtgärd, inspektören egde att, vare sig genom besvär öfver myndighetens beslut eller genom en direkt underdånig framställning i ärendet, draga detsamma under Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning.

Arméförvaltningen har — med erinran att under dess intendents- och civila departement icke lydde några industriella verk, som kunde blifva föremål för tillämpning af lagen den 10 maj 1889 angående skydd mot yrkesfara, och att nämnda lag bestode, oafsedt den i dess 1 § gifna definitionen å industriellt yrke, hufvudsakligen af tvenne delar, af hvilka den ena innehölle de egentliga bestämmelserna angående de åtgärder, som af yrkesidkare skulle vidtagas till skydd för arbetspersonalens lif och helsa, under det att i den andra delen inrymdes föreskrifter för öfvervakandet af förutnämnda bestämmelsers efterlefnad samt angående ansvar för och beifrande af yrkesidkares öfverträdelser af desamma — vidare anført att, då det uppenbarligen icke vore staten värdigt att egna mindre omsorg åt sina arbetares skyddande mot yrkesfara än en enskild arbetsgifvare, arméförvaltningen hade intet att erinra mot att den ofvan angifna förra delen af ifrågavarande lag, hvilken del hufvudsakligen innefattades i 2 §, tillämpades på de under artilleri- och fortifikationsdepartementen lydande industriella verk och rörelser, helst Riksdagen, som sjelf nu tagit initiativ i denna angelägenhet, utan tvifvel vore villig att anslå medel för vidtagandet inom ifrågavarande verk af de säkerhetsåtgärder, som icke redan blifvit utförda, men vid en kommande inspektion tilläfventyrs kunde varda ansedda såsom erforderliga. Helt annorlunda stälde sig, enligt arméförvaltningens åsigt, frågan med afseende å lagens senare del och de deri gifna bestämmelserna angående yrkesinspektörernas och Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes åligganden och befogenhet gentemot yrkesidkare. Ifrågavarande föreskrifter afsåge tydligen att förekomma, det en arbetsgifvare på grund af vare sig ekonomiska hänsyn, vårdslöshet eller okunighet utsatte sina arbetare för större fara under deras verksamhet för hans räkning, än hvad som i följd af arbetets beskaffenhet vore oundvikligt. Ekonomiska hänsyn kunde utan tvifvel i detta afseende utöfva ett stort inflytande på enskilde yrkesidkare, hvilka drefve sin rörelse såsom näring, och det syntes vara tillåtet att antaga just denna omständighet vara en bidragande orsak till att 1 § af förenämnda lag erhållit sin nuvarande lydelse. En statens tjänsteman åter, som fått den närmaste ledningen af en för kronans räkning bedrifven industriell rörelse sig anförtrodd, hade icke något personligt intresse att undandraga sig utförandet af sådana anordningar till skydd mot yrkesfara, som vore i lag föreskrifna eller eljest kunde finnas erforderliga, och ej heller kunde antagas att den högre myndighet, under hvilken tjänstemannen i egenskap af yrkesidkare lydde, icke skulle i detta liksom i andra fall ställa sig gällande författning till efterrättelse. Om således gentemot

enskilde arbetsgifvare ett sådant yttre tvång, som låge i yrkesinspektörernas öfvervakningsrätt och i den stadgade påföljden för underlåtenhet att efterkomma samme inspektörers föreskrifter, stundom kunde vara erforderligt, så syntes deremot, enligt arméförvaltningens förmenande, ett dylikt behof från här behandlade synpunkt icke föreligga, när verkstadschefen vore tjänsteman, i förevarande fall alltid officer. Lika litet syntes det vara att befara det en statens tjänsteman, åt hvilken ledningen af industriel rörelse blifvit anförtrodd och som städse vore underkastad tillsyn af vederbörande högre myndighet, skulle af vårdslöshet underlåta att för de under honom lydande arbetarnes skyddande mot yrkesfara vidtaga erforderliga åtgärder, så snart kännedom om dessas beskaffenhet blifvit af honom eller vederbörande myndighet vunnit. För att emellertid förekomma möjlig okunnighet härutinnan — den tredje och sista af ofvan angifna anledningar till försummelse att träffa behöfliga anordningar af här ifrågavarande slag — syntes det vara önskvärdt att den som chef för industriel rörelse anställde officeren erhöile rättighet att vid behof påkalla vederbörande yrkesinspektörs biträde för ordnande af här berörda förhållanden och att dervid af inspektören bekomma de råd och upplysningar, som denne på grund af sin omfattande erfarenhet inom här ifrågavarande område otvifvelaktigt vore bäst i stånd att lemna. Arméförvaltningen hade härmed sökt visa obehöfligheten af att en officer, som vore kommenderad att leda en under arméförvaltningen lydande industriel rörelse och hvilken väl vid tillämpningen af lagen om skydd mot yrkesfara vore att anse som den ansvarige yrkesidkaren, underkastades deri stadgad straffpåföljd för underlåtenhet att efterkomma samma lags föreskrifter; i samband dermed kunde arméförvaltningen icke underlåta att i underdånighet framhålla jemväl olämpligheten af att dylika stadganden gjordes gällande mot officer, som både personligen och i egenskap af chef för industriel inrättning stode direkte under militär myndighet och hvilken således kunde vid behof genom de kraftiga medel, som erbjödes af disciplinstadgan och strafflagen för krigsmagten, återföras till sin tjenstplikt.

På grund af det sålunda anförda kunde arméförvaltningen icke finna det behöfligt eller ens lämpligt att lagen angående skydd mot yrkesfara den 10 maj 1889 i sin nuvarande lydelse och i sin helhet tillämpades på sådana för statens räkning idkade industriella rörelser, som lydde under artilleri- och fortifikationsdepartementen, hvaremot arméförvaltningen, jemväl på ofvan angifna skäl, i underdånighet tillstyrkte att i det förslag till författning, som, jemlikt Riksdagens ut-

tryckta önskan, kunde varda för Riksdagen framlagdt i syfte att utsträcka tillämpningen af alla eller vissa bland bestämmelserna i förenämnda lag till industriella rörelser, som idkades för statens eller kommuns räkning, ändå att idkandet icke skedde såsom näring, måtte, beträffande de under arméförvaltningens artilleri- och fortifikationsdepartement lydande industriella verk och inrättningar, i hufvudsak föreskrifvas att 2, 3 och 4 §§ af lagen angående skydd mot yrkesfara den 10 maj 1889 skulle i tillämpliga delar vara gällande; att myndighet, som enligt tjenstgöringsreglementet för armén egde att öfvervaka verksamheten vid sådan industriel rörelse, skulle tillse att vid denna de i 2 § af sagda lag omförmälda åtgärder blefve vidtagna; samt slutligen att den såsom omedelbar ledare af dylik rörelse kommenderade officeren skulle ega att vid behof anlita vederbörande yrkesinspektör för erhållande af råd och upplysningar angående hithörande frågor.

Till sist har arméförvaltningen, i sammanhang med det nu anförda, i underdånighet anhållit att de åtgärder, som, utöfver de redan vidtagna, kunde finnas erforderliga för beredande af skydd mot yrkesfara vid de under artilleri- och fortifikationsdepartementen lydande industriella rörelser, icke måtte anbefallas förr än utredning blifvit verkställd beträffande de kostnader, som kunde varda förbundna med utförandet af sålunda behöfliga anordningar, och de för betäckande af sagda kostnader erforderliga medel blifvit af Eders Kongl. Maj:t anvisade.

Marinförvaltningen har, efter varfschefernas vid flottans stationer hörande och med hufvudsaklig anslutning till hvad varfschefen i Stockholm yttrat, i underdånighet anført att det vore utom all fråga att arbetare, som vore anstälde i statens tjenst, borde beredas samma skydd mot fara i arbetet som de, hvilka utförde arbeten åt enskilde näringsidkare. Hvad flottan beträffade, så ålåge det vederbörande myndigheter och förmän på grund af gällande reglementen att sörja för manskapets sanitära välbefinnande i allmänhet och sålunda äfven att vidtaga nödiga åtgärder till förebyggande att manskap och arbetare lede men till följd af sin sysselsättning och för undvikande af olycksfall vid arbete; och om det vid den efter en olyckshändelse obligatoriska krigsrättsundersökningen skulle visa sig att någon försummelse i afseende å lämpliga skyddsåtgärders vidtagande varit till den uppkomna skadan vållande, syntes vederbörande förman icke kunna undgå straff för denna försummelse. Härvid syntes jemväl böra erinras att flottans varf, der den ojemförligt mest omfattande delen af flottans industriella rörelse bedrefves, vore ställda under ledning af ansvariga chefer, förordnade af Eders Kongl. Maj:t, med af Eders Kongl. Maj:t jemväl förordnade tekniskt

bildade departementschefer till biträde vid de särskilda detaljerna samt att öfriga inrättningar vid stationerna jemväl hade sina ansvarige chefer, hvilka samtliga i tekniskt och ekonomiskt afseende stode under marinförvaltningen såsom flottans öfverstyrelse i berörda hänseenden. Vid sådant förhållande måste, enligt marinförvaltningens tanke, den inspektion och kontroll, som vid flottan utöfvades, anses vara mera betryggande än den, hvilken vid enskilda näringsidkares industriella anstalter utöfvades af de jemlikt lagen den 10 maj 1889 tillsatta yrkesinspektörer, hvilka såsom regel endast kunde vara i tillfälle att med längre mellanrum besöka en och samma anstalt. Emellertid innehöll ifrågavarande lag i 2 § åtskilliga bestämmelser beträffande de tekniska anordningarna vid mekaniska inrättningar m. m., afseende att förebygga fara vid arbete, hvilka bestämmelser syntes kunna hafva full tillämplighet äfven vid statens industriella verk; och marinförvaltningen ansåge ej heller något hinder från flottans sida föreligga för utfärdande af en nådig föreskrift i berörda syfte. Att deremot utsträcka författningens tillämplighet på flottan derhän att jemväl dess verkstäder skulle ställas under inspektion af utomstående inspektörer, funne marinförvaltningen, såsom ofvan anförts, obehöfligt samt för öfrigt olämpligt.

Två af marinförvaltningens ledamöter hafva vid ärendets handläggning uttalat en från flertalets afvikande mening enligt afgifven reservation af följande lydelse:

»Genom den nådiga remissen anse vi vara marinförvaltningen anbefaldt att yttra sig, huruvida, för den händelse ifrågavarande lag förklarades skola i tillämpliga delar gälla äfven för den af kronan vid flottans stationer, särskildt varfven derstädes, bedrifna industriella rörelse, denna skulle deraf lida men eller hinder. Att intet hinder möter för att lagens bestämmelser beträffande anordningar till skyddande af arbetarnes lif och helsa anbefallas till efterlefnad jemväl å flottans varf och vid den industriella rörelse, som i öfrigt å stationerna förefinnes, och att ett sådant anbefallande skulle vara till gagn för den industriella verksamhet, hvilken nu är i fråga, derom äro vi ense med flertalet.»

»Deremot kunna vi icke inse olämpligheten af att till den för flottan bedrifna industrien utsträcka den i lagen stadgade allmänna yrkesinspektionen. Det torde härvid så mycket mindre kunna sägas vara fråga om införande af en ny princip, som verkstäderna vid flottans stationer väl redan äro underkastade en med den nu ifrågakomna likartad inspektion, nemligen den, som jemlikt 16 § af Kongl. förordningen den 18 november 1881 angående minderåriges användande i arbete vid fabrik, handverk eller annan handtering, helsovårdsnämnd eller af denna ut-

sedd person eller af Kongl. Maj:t förordnad inspektör eger att utöfva öfver efterlevandets af förordningens föreskrifter. Hvad som bör tillses är allenast att ifrågasätta utsträckningen af lagens om yrkesfara giltighet sker, på sätt Riksdagen jemväl afsett, i tillämpliga delar. I sådant hänseende bör framhållas att det icke torde låta sig med ett ändamålsenligt bedrifvande af t. ex. verksamheten å flottans varf för ena att, på anmälan af yrkesinspektör, vederbörande Konungens befallningshafvande enligt § 8 i lagen skulle ega att föreskrifva anordningar inom varfvens verkstäder. Befogenheten dertill bör, liksom eljest i varfven rörande tekniska ärenden, tillhöra marinförvaltningen, som är flottans tekniska och ekonomiska öfverstyrelse. Men häraf följer att anmälan af yrkesinspektör, hvarom sägs i samma §, jemväl bör ske hos nämnda embetsverk.»

»För vår del finna vi oss alltså oförhindrade att i underdånighet tillstyrka att lagen om skydd mot yrkesfara den 10 maj 1889 måtte förklaras skola ega tillämplighet jemväl å industriel rörelse, som för flottans räkning bedrifves, dock att i fråga om sådan rörelse dels anmälan, hvarom sägs i § 8 af lagen, skall ske hos marinförvaltningen, dels ock den befogenhet, som enligt samma § tillagts Konungens befallningshafvande, i tillämpliga hänseenden tillkomma nämnda embetsverk.»

Jernvägsstyrelsen har i sitt yttrande anført att styrelsen för sin del icke hade någonting att erinra emot den ifrågaställda lagförändringen under den form, hvari kommerskollegium tillstyrkt densamma, och detta så mycket mindre, som styrelsen förestälde sig att det samarbete emellan yrkesinspektörerna och föreståndarna för statens jernvägars verkstäder, som genom förändringen skulle uppstå, borde för bådadera medföra ett ganska väsentligt gagn samt förhindra att en allt för olika praxis vid tillgodoseendet af verkstadspersonalens skydd under arbetet gjorde sig gällande inom statens och enskildes verkstäder.

Telegrafstyrelsen har förmått sig dela den af kommerskollegium uttalade mening ej mindre hvad anginge lämpligheten deraf att lagen angående skydd mot yrkesfara tillämpades jemväl på sådana i lagen afsedda industriella rörelser, som idkades för statens eller kommuns räkning, ändå att idkandet icke skedde såsom näring, än ock hvad anginge den föreslagna formen för denna bestämmelses införande genom ett tillägg till lagen ifråga.

Myntdirektören har jemväl instämt i kommerskollegii utlåtande samt till stöd för sin mening ytterligare anført att det visserligen kunde tagas för gifvet att vid alla statens verkstäder så mycken försigtighet

iakttoges och så ändamålsenliga anordningar för arbetarnes skyddande till lif och helsa gjordes, som erfarenheten derstädes visat vara behöfliga, men att det dock icke lede tvifvel att en yrkesinspektör genom sin större erfarenhet angående hvad som i allmänhet borde iakttagas skulle kunna påvisa brister, hvilkas afhjelpande kunde vara af stor nytta för ändamålets befrämjande, hvarjemte den likformighet i afseende å skyddsanordningar vid statens verkstäder och vid de enskilda, som genom det ifrågasatta lagtilläggets antagande skulle uppkomma, icke vore utan sin stora betydelse. Under sådant förhållande och då staten eller kommun i egenskap af arbetsgifvare syntes böra föregå enskilda arbetsgifvare med godt föredöme i afseende å de mest lämpliga anordningar för beredande af skydd för de vid industriella yrken sysselsatte arbetarne mot faror för lif och helsa vid arbetet; då vidare, genom den ifrågasatta utsträckningen af tillämpningsområdet, föreståndare för statens och kommuners verkstäder skulle erhålla samma förmåner som enskilda arbetsgifvare, att af yrkesinspektörerna bekomma råd i skyddsfrågor; och då slutligen arbetare, anstälde vid statens eller kommuners industriella etablissementer, kunde hafva berättigade anspråk på att komma i åtnjutande af samma skyddsförmåner, som deras kamrater vid enskilda verkstäder, måste den af Riksdagen ifrågasatta utvidgningen af yrkesinspektörernes verksamhetsområde betraktas såsom i allo välbetäckt och ändamålsenlig.

Slutligen hafva *fullmäktige i riksbanken*, beträffande den rörelse, som kunde sägas drifvas af riksbanken vid dess sedeltryckeri och pappersbruk, meddelat att i tryckeriet hvarken föreståndare eller den öfriga personalen vore anställd i riksbankens tjänst, utan att den förre vore närmast jemförlig med entreprenör, med hvilken kontrakt om arbetet vore upprättadt, hvartill komme att i nämnda tryckeri äfven finge med fullmäktiges begifvande utföras arbeten för annan än riksbankens räkning, samt att, i fråga om Tumba bruk, detta visserligen sköttes för riksbankens räkning af särskildt anställd förvaltare och uteslutande af riksbanken aflönad personal, men att åtskilliga af dess tillverkningar till allmänheten försålles. Då under dessa förhållanden fullmäktige ansett § 1 i lagen om skydd mot yrkesfara vara äfven med sin nuvarande lydelse tillämplig i fråga om riksbankens industriella inrättningar, funne fullmäktige, hvad riksbanken vidkomme, ej något förtydligande tillägg till ifrågavarande lag nödigt, om ock fullmäktige naturligtvis ej hade något att erinra emot att ett sådant i ofvanberörda syfte lemnades.

Af den nu lemnade redogörelsen framgår att icke någon af de i ärendet hörda myndigheterna haft något att erinra deremot att de delar

af ifrågavarande lag, hvilka innehålla bestämmelser om åtgärder till arbetarnes skyddande, förklaras skola tillämpas jemväl å statens industriella verk. Deremot hafva olika meningar uttalats i fråga om tillsynen å dessa bestämmelsers efterlefnad. Medan nemligen kommerskollegium, jernvägsstyrelsen, telegrafstyrelsen och myntdirektören förordat att lagen i sin helhet och således äfven dess bestämmelser i sistnämnda afseende, enligt hvilka denna tillsyn skall utöfvas af yrkesinspektörerne, tillämpas å statens industriella verk, hafva deremot fångvårdsstyrelsen, arméförvaltningen och marinförvaltningen motsatt sig att de under dem lydande industriella rörelser ställas under yrkesinspektörernes tillsyn.

För min del har jag så mycket mindre något att invända mot en föreskrift, hvarigenom ifrågavarande lags bestämmelser om åtgärder till arbetares skyddande göras tillämpliga jemväl å industriel rörelse, hvilken idkas af staten eller kommun, som man med allt skäl synes kunna fordra att staten och kommunen skola lika väl sörja för sina arbetares skyddande mot olycksfall i arbetet som den enskilda arbetsgifvaren.

Hvad derefter beträffar frågan om tillsynen å efterlefnaden af lagens skyddsbestämmelser, så utöfvas enligt lagen, såsom redan nämnts, denna tillsyn af yrkesinspektörerne. Dessa böra meddela yrkesidkaren upplysningar och råd i fråga om arbetarnes skyddande mot yrkesfara, men ega icke att meddela yrkesidkaren några för honom bindande föreskrifter om vidtagande af skyddsanordningar, utan der yrkesinspektören finner någon viss skyddsanordning erforderlig, men sådan anordning icke af yrkesidkaren vidtages, har, enligt hvad i lagens 8 § stadgas, yrkesinspektören att derom göra anmälan hos Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, hvilken, efter yrkesidkarens hörande, eger ålägga denne att vidtaga anordningen vid äfventyr, förutom i lagen bestämd straffpåföljd, att den föreskrifna anordningen på hans bekostnad vidtages genom polismyndighetens försorg. Dessutom eger enligt nyssnämnda § Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande att, om det visar sig att synnerlig fara är för handen, förbjuda arbetets fortsättande i dess helhet eller användning af vissa lokaler, maskiner eller arbetsmetoder, till dess den föreskrifna anordningen vidtagits.

Hvad af fångvårdsstyrelsen, arméförvaltningen och marinförvaltningen anförts synes mig icke innefatta giltiga skäl att undandraga statens verkstäder yrkesinspektörernes tillsyn — och detta så mycket mindre som yrkesinspektörerne i allmänhet måste antagas besitta en vidsträcktare erfarenhet om de lämpligaste anordningarne till arbetarnes skyddande än föreståndarne för dessa verkstäder. Deremot synes det mig icke lämpligt att den befogenhet att föreskrifva skyddsanordningar

och meddela förbud mot arbetets fortsättande m. m., som i allmänhet tillkommer Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, jemväl utsträcket till statens verkstäder. Det synes mig lämpligare att frågan huruvida af yrkesinspektör såsom behöfliga ansedda skyddsanordningar, hvilka icke omedelbart, efter tillsägelse till verkstadens föreståndare, vidtagas, böra genomföras hänskjutes, i stället för till Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, till den myndighet, under hvilken verkstaden lyder, eller, derest denna myndighet finner sig icke böra eller af brist på medel dertill eller af annan anledning icke kunna föreskrifva anordningarnas genomförande, till Eders Kongl. Maj:t.

Undantages alltså 8 § från tillämpning å statens verkstäder, komma i följd deraf 9, 10, och 12 §§, hvilka innehålla bestämmelser om straff för underlåtenhet att efterkomma af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande på grund af 8 § meddeladt föreläggande eller förbud, om åtal för dylik underlåtenhet samt om forum och böters förvandling m. m., icke heller att i afseende å statens verkstäder ega tillämpning.

Äfven i ett annat afseende synes mig en jemkning i lagens föreskrifter vara beträffande statens verkstäder erforderlig. I andra stycket af lagens 6 § stadgas nemligen att för bevarande af yrkeshemlighet må från inspektion af yrkesinspektör undantagas viss del af fabrik, verkstad eller annan arbetslokal samt att, om af yrkesidkare i sådant afseende gjord framställning af yrkesinspektör icke godkännes, frågans pröfning skall af yrkesinspektören hänskjutas till Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande. Då de förhållanden, hvilka inverka på pröfningen af en dylik fråga rörande statens verkstäder, lämpligen synas mig böra omedelbart af Eders Kongl. Maj:t bedömas, anser jag för dessa verkstäder en jemkning i detta syfte böra ske i lagens antydda bestämmelse.

I öfrigt synas mig lagens bestämmelser böra tillämpas jemväl å industriell rörelse, som staten idkar. Jag anser sålunda icke att, på sätt fängvårdsstyrelsen ifrågasatt, något undantag för fängvårdsanstalterna behöfves från bestämmelsen i lagens 5 § att helsovårds- och kommunalnämnder samt provinsial-, stads- och distriktsläkare äro pligtiga att lemna yrkesinspektör det biträde, som af hans tjensteåligganden kan påkallas. Den antydda bestämmelsen innefattar nemligen, såsom ordalagen tydligt gifva vid handen, allenast en skyldighet för dessa nämnder och läkare att lemna biträde, då sådant begäres, men ingalunda någon befogenhet för dem att meddela några föreskrifter; deras rätt i detta afseende är bestämd genom de för dem gällande stadgar och instruktioner. Skulle det befinnas nödigt att uttryckligen stadga

att yrkesinspektörerna icke, hvad fångvårdsanstalterna angår, ega begagna biträde af ifrågavarande nämnder och läkare, utan allenast af de personer, som innehafva befattning vid dessa anstalter, kan sådant ske genom ett tillägg till yrkesinspektörernas instruktion, hvilken i allt fall torde i ett eller annat hänseende böra undergå någon förändring, derest till lagen göres ett tillägg i det syfte, hvarom nu är fråga.

I afseende å de industriella rörelser, som idkas af kommunerna, synes mig anledning icke förefinnas att i något afseende göra undantag från lagens bestämmelser. Hvilken myndighet eller person skall i afseende å dylik rörelse anses såsom yrkesidkare i lagens mening och förty vara skyldig att ansvara för iakttagandet af meddelade föreskrifter om skyddsanordningar eller dylikt, lär icke kunna genom uppställande af en allmän regel afgöras, utan måste bero på bedömande af förhållandena i hvarje särskildt fall.

I enlighet med de åsikter, jag nu uttalat, har jag låtit inom civildepartementet uppgöra ett förslag till förordning angående tillägg till lagen angående skydd mot yrkesfara den 10 maj 1889, hvilket förslag jag nu anhåller att få uppläsa.

Sedan föredragande departementschefen uppläst detta förslag, hvilket finnes detta protokoll bilagdt, hemstälde Statsrådet att Kongl. Maj:t tacktes, innan förslaget slutligen pröfvades, genom nådig proposition inhemta Riksdagens yttrande deröfver.

Till denna hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lemna bifall samt förordnade att i följd häraf nådig proposition skulle till Riksdagen aflåtas så lydande som bilaga till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:

Sölve Berger.